

*Сабадаш Д. В.,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

*Кабаль Х. Ю.,
магістрант кафедри англійської філології
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

ОСОБЛИВОСТІ АКТУАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ *MEDICINE* У РОМАНІ ЛУІС ЕЛДРІЧ “*LOVE MEDICINE*”

Анотація. У статті проаналізовано визначення терміна «концепт», зроблені різними науковцями. На основі польової структури концепту досліджено субполя, які актуалізують концепт *MEDICINE* у романі Л. Елдріч “*Love Medicine*”. Проведено кількісний аналіз лексем-актуалізаторів концепту *MEDICINE*, які використовуються у романі. Це дало змогу визначити основні субполя, які актуалізуються у романі Л. Елдріч “*Love Medicine*”.

Ключові слова: концепт, польова структура, субполе, мікрополе, кількісний аналіз.

Постановка проблеми. Починаючи з кінця ХХ ст., дослідники почали приділяти все більше уваги вивченню мовлення не лише як засобу передавання інформації та спілкування, а і як складного психологічного процесу. Це пов'язано з розвитком когнітивної лінгвістики, яка вважалася однією з провідних сфер у вивченні мови. Вона досліджує сприйняття людиною картини світу та відтворення цього сприйняття за допомогою мови, що вміщує складний психологічний процес. О. Селіванова характеризує когнітивну лінгвістику як «галузь мовознавства, яка вивчає мову як засіб отримання, зберігання, обробки, переробки й використання знань, спрямована на дослідження способів концептуалізації й категоризації певною мовою світу дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду» [14, с. 365]. Ключовими посталями у сфері дослідження когнітивної лінгвістики вважаються Дж. Лакофф, Р. Лангакер, Л. Талмі, Ч. Філлмор та В. Чейф, оскільки вони запровадили новий підхід у вивченні мови та лінгвістичних теорій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роман Луїс Елдріч “*Love Medicine*” досліджували Л. Варчук, О. Шостак, які досліджували структурні та тематичні особливості роману. Д.В. Сабадаш досліджувала особливості вживання медичних терміноконцептів у художньому творі, зокрема у романі Л. Елдріч “*Love Medicine*” [9; 10; 12].

Метою статті є дослідження особливостей актуалізації концепту *MEDICINE* у романі Луїс Елдріч “*Love Medicine*”.

Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань: 1) проаналізувати представлені різними науковцями визначення терміна «концепт»; 2) визначити на основі польової структури основні субполя концепту *MEDICINE*, які актуалізуються у романі Л. Елдріч “*Love Medicine*”; 3) зробити кількісний аналіз лексем-актуалізаторів концепту *MEDICINE* у досліджуваному романі.

Об'єктом дослідження є концепт *MEDICINE*.

Предметом – особливості актуалізації концепту *MEDICINE* у романі Луїс Елдріч “*Love Medicine*”.

Новизна дослідження полягає в тому, що вперше проаналізовано актуалізацію концепту *MEDICINE* у романі Луїс Елдріч “*Love Medicine*” на основі польової структури.

Виклад основного матеріалу. Основним терміном когнітивної лінгвістики є «концепт». Його все частіше живають мовознавці, які вивчають проблеми мовного вираження когніцій [4, с. 26]. Однак у мовознавстві немає єдиного трактування цього терміна, оскільки він вивчається як у мовній, так і у психологічній галузях. У своєму «Короткому словнику когнітивних термінів» О. Кубрякова визначає «концепт» як «оперативну змістовну одиницю пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку всієї картини світу, яка відображається у людській психіці» [7, с. 90].

Н. Арутюнова зазначає, що «концепт утворює так званий культурний прошарок, розміщений між людиною та світом», тобто саме поняття є результатом взаємодії таких декількох важливих чинників, як фольклор, релігія, традиції, життєвий досвід, цінності тощо [2, с. 37].

А. Вежицька трактує «концепт» як «об'єкт зі світу «Ідеальне», який має ім'я і який відображає культурне уявлення людини про світ «Дійсність» [3, с. 23].

На думку М. Шварц, «концепт» – це елементарна одиниця, яка «виконує функцію зберігання знань про світ в абстрактному форматі» [16, с. 55].

В. Маслова концептами називає «культурнозумовлені одиниці картини світу, які є ціннісними як для мовної особистості, так і для лінгвокультурного суспільства» [8, с. 51].

Таким чином, сприйняття людиною картини світу відбувається через осмислення тих, чи інших подій і явищ, після чого отримані знання трансформуються і передаються за допомогою мови. Причому люди можуть трактувати різні події та явища абсолютно по-різному, перебуваючи в межах однієї суспільної групи, а люди з різних прошарків суспільства можуть мати цілком схожі уявлення про світ. Вербалізовані концепти у художньому тексті чи мовленні дають змогу реконструювати мовну картину світу.

Структура концепту (за В.І. Карасиком) вміщує понятійний, образний та ціннісний складники. Понятійний складник відображає значення концепту, його ознаки та характеристики; образний – базується на метафоричному осмисленні концепту; ціннісний – позитивна чи негативна оцінка об'єкта, надання йому значущості для людини чи суспільства [5, с. 6].

Базовою схемою структурування концепту вважається **польова структура**, дослідниками якої є З. Попова та Й. Стер-

нін. Вони виділяють два основні компоненти, зокрема ядро (центральна ядерна зона, близько ядерна зона) і периферію (ближня, дальня, крайня). Ядерна зона вміщує лексеми, які усвідомлюються на суспільному рівні, тоді як периферія експозиціонує лексеми, які використовуються для осмислення того чи іншого концепту від менш до більш абстрактного рівня [11, с. 81].

Узявши за основу польову модель терміноконцепту MEDICINE, описану Д.В. Сабадаш [13], проаналізовано основні субполя концепту MEDICINE, які актуалізуються у романі Луїс Елдріч "Love Medicine". Д.В. Сабадаш виділяє 11 субполів терміноконцепту MEDICINE: субполя MEDICATION, MEDICAL SCIENCE, BRANCH OF MEDICAL SCIENCE (nonsurgical), MEDICAL PROFESSION утворюють ядро концепту; субполе PROCESS OF MEDICATION належить до ближньої периферії; субполе SMTH WITH SUPERNATURAL POWERS – дальній периферії; субполя REMEDY (переносне значення), RITUAL PRACTICES, DESERVED PUNISHMENT (переносне значення), REVENGE (переносне значення), A WAY TO MAKE YOU HAPPY (переносне значення) утворюють крайню периферію [13, с. 130]. Для виокремлення субполів, які актуалізуються у романі Л. Елдріч "Love Medicine", проведено кількісний аналіз лексем із термінологічним та нетермінологічним значенням, які є вербалізаторами концепту MEDICINE у романі.

Першими значеннями лексеми "medicine", які надаються у лексикографічних джерелах, є такі: "any drug or remedy" [17]; "An agent, such as a drug, used to treat disease or injury" [20]; "A compound used to treat disease, injury or pain" [18]. На основі словникових визначень лексеми "medicine" Д.В. Сабадаш виокремила мікрополя *medical procedures*, *medical problem* і *medicamental means of treatment*, які належать субполю MEDICATION [13, с. 130]. У романі Л. Елдріч "Love Medicine" це субполе актуалізується за допомогою лексем "sick", "scar", "sickness", "cough", "drug", "disease". Так, лексема "drug" належить до мікрополя *medicamental means of treatment* і вживається у мікроконтексті "they just give them drugs" [15, с. 187]. Лексеми "sick", "scar", "sickness", "cough" і "disease" актуалізують мікрополе *medical problem* і вживаються у мікроконтекстах: "Well, she's sick now, too" [15, с. 150]; "Anyone could see Zelda wasn't sick or mean..." [15, с. 153]; "I'm too sick. His hands would not stay still" [15, с. 213]; "At first he was so relieved to escape that he forgot how sick he was" [15, с. 218]; "He was sick, sick again, blindly sick, knocking into shelves and pulling down the flour bin..." [15, с. 264]; "The scar in my hand began to itch" [15, с. 154]; "A knot of sickness formed in my stomach and uncurled, rising in her throat, burning" [15, с. 226]; "... when the coughing sickness swept through, he left us all for good..." [15, с. 75]; "...this was some kind of disease old people got eating too much sugar" [15, с. 232].

Субполе MEDICAL SCIENCE виокремлено Д.В. Сабадаш у визначенні лексеми *medicine* "the art and science of the diagnosis and treatment of disease and the maintenance of health" [17]. Також Д.В. Сабадаш виділяє мікрополя *science*, *medical problem*, *objects of medicine*, *patient*, *medical procedures*, *aims of medicine*, які належать до цього субполя [13, с. 130]. У романі цьому субполю належать лексеми "hepatitis", "labor", "smallpox", "arthritis joints", "hospital", "operation". Лексеми "hepatitis", "smallpox", "arthritis joints" актуалізують мікрополе *medical problem* і вживаються у мікроконтекстах: "...the abuse was slow and tedious <...> living in the blood like hepatitis" [15, с. 7];

"But the hat itself carried smallpox and was killing them with belief" [15, с. 45]; "... Mary MacDonald had paid me for putting the touch on her arthritis joints" [15, с. 245]. Лексеми "labor" та "operation" актуалізують мікрополе *medical procedure* і вживаються у мікроконтекстах "The cramps began, then, the labor <...> I thought it would come" [15, с. 100]; "It wasn't like that before she had the operation on her eyes" [15, с. 334]. Лексема "hospital" актуалізує мікрополе *science* і вживається у мікроконтексті: "We were afraid that if we bought Henry to a regular hospital they would keep him" [15, с. 187].

Наступним субполем, яке актуалізується у романі, є MEDICAL PROFESSION, до якого належать лексеми "doctor", "nurse", "psychiatrist". Д. В. Сабадаш виділяє мікрополя *profession*, *medical problem*, *patient*, *medical education*, *medical procedures*, які належать до цього субполя [13, с. 131]. Субполе актуалізується у таких мікроконтекстах: "I remembered the doctor's advice to keep still" [15, с. 296]; "Nurses passed, settling like field gulls..." [15, с. 208]; "He had been fouled up in red tape, routinely questioned by a military psychiatrist, dismissed" [15, с. 171]. Лексеми "doctor", "nurses", "psychiatrist" актуалізують мікрополе *profession*, до якого належать всі професії медичної галузі.

Визначення лексеми "medicine" "treat medically, treat with medicine" [21] актуалізує субполе PROCESS OF MEDICATION [13, с. 131]. У романі до цього субполя належать лексеми "cure", "bandage". Д.В. Сабадаш виділяє мікрополя *medical procedures* і *means of treatment*, які належать до цього субполя [13, с. 131]. Лексема "cure" належить мікрополю *medical procedures* і вживається у мікроконтексті "I was like those bush Indians who <...> swallowed little scraps of it to cure their fevers" [15, с. 45]. Лексема "bandage" належить до мікрополя *means of treatment* і вживається у мікроконтексті "I have to wonder what is under the bandage" [15, с. 66].

На основі дефініції лексеми "medicine" "Among North American Indians: a) any object, spell, rite, etc. supposed to have natural or supernatural powers as a remedy, preventive, protection, etc; b) magical power" [22] Д.В. Сабадаш виокремлює мікрополя *object*, *supernatural features* та *means of treatment* (у донауковому розумінні), які належать субполю SMTH WITH SUPERNATURAL POWERS [13, с. 131]. У мікроконтексті "Moses touched the medicine bag at his waist... I crossed my breast at the sight of it, then pressed my hands to his cats. Annoyed, I stroked and petted them. I lightly pinched behind their ears, moved one finger up their throats, rubbed the base of their spines until I claimed their hearts, cold balls of silk..." [15, с. 78] вербалізатор "bag" указує на мікрополя *object* та *supernatural features*, оскільки лексема "medicine" вживається для позначення предмета, до якого можна торкнутися, взяти в руки, використати і який наділений магичними властивостями.

Субполе RITUAL PRACTICES актуалізується у визначенні лексеми "medicine" "Shamanistic practices or beliefs, especially among Native Americans" [19]. Субполе RITUAL PRACTICES актуалізується у мікроконтекстах "...the keepers of the birch bark scroll and practitioners of medicines so dark and helpful that the more devout Catholic Indians crossed their breasts when a Pillager happened to look straight at them" [15, с. 312]; "What's your love medicine... she hates you but you drive her crazy" [15, с. 70-71]; "... she always had to admit Fleur knew the medicines" [15, с. 101]; "I told myself love medicine was simple. I told

Кількісний аналіз лексем-актуалізаторів концепту *MEDICINE* у романі Л. Елдріч “Love Medicine”

	MEDICATION	MEDICAL SCIENCE	MEDICAL PROFESSION	PROCESS OF MEDICATION	SMTH WITH SUPER.POW	RITUAL PRACTICES
Sick	9					
Scar	2					
Sickness	7					
Cough	4					
Drugs	1					
Disease	1					
Hospital		7				
Hepatitis		1				
Labor		1				
Smallpox		1				
Arthritis joints		1				
Operation		1				
Nurse			5			
Psychiatrist			1			
Doctor			7			
Cure				1		
Bandage				3		
Medicine					1	6
Love medicine						5
Total	24	12	13	4	1	11

myself the old superstitions was just that – *strange beliefs*. I told myself to take the ten dollars Mary MacDonald had paid me for putting the touch on her arthritis joints...” [15, c. 245]; “...you don't need any *medicine*. I'm sure *any girl would like you exactly the way you are*.” [15, c. 247]; “*These love medicines is something of an old Chippewa specialty... Before you get one, even, you should go through one hell of a lot of mental condensation. You got to think it over. Choose the right one.*” [15, c. 241]; “*And here is what I did that made the medicine backfire. I took an evil shortcut. I looked at birds that was dead and froze.*” [15, c. 245]; “*Love medicine ain't what brings him back to you, Grandma. No, it's something else... It's true feeling, not no magic. No supermarket heart could have brung him back.*” [15, c. 257]; “*Now Grandma knew the jig was up. She knew that he knew she was working medicine*” [15, c. 249]; “*The two sat beneath the arbor, talking only in the old language, arguing the medicine ways, throwing painted bones and muttering over what they had lost or gained*” [15, c. 73]; “*I told her what I used as love medicine was purely a fake, and then I said to her what my understanding brought me*” [15, c. 257]. У наведених мікроконтекстах лексема “*medicine*” та словосполучення “*love medicine*” позначають **заклинання**, за допомогою якого можна вилікувати чоловіка/жінку від нещасливого кохання, а також **ритуал**, під час якого людина може вилікуватися, позбутися хвороби чи негативних емоцій. Ці мікроконтексти стосуються шаманства, нетрадиційних методів боротьби з хворобами, лікування чи просто профілактики захворювань.

Кількісний аналіз лексем-актуалізаторів концепту *MEDICINE* у романі Л. Елдріч “Love Medicine” відображено у Таблиці 1. Він показує, що найбільш вербалізованими є субполя *MEDICATION*, *MEDICAL PROFESSION* та *MEDICAL SCIENCE*, які належить до ядра концепту *MEDICINE*. Субполе *SMTH WITH SUPERNATURAL POWERS*, яке належить ближній периферії досліджуваного концепту, вербалізується лише в одному мікроконтексті.

Висновки. Аналіз особливостей актуалізації концепту *MEDICINE* у романі Л. Елдріч “Love Medicine” вказує на те, що актуалізуються у романі ядерні та периферійні субполя, а саме: *MEDICATION*, *MEDICAL SCIENCE*, *MEDICAL PROFESSION*, *PROCESS OF MEDICATION*, *SMTH WITH SUPERNATURAL POWERS* та *RITUAL PRACTICES*. На основі кількісного аналізу визначено, що у романі найбільш вербалізованим є субполе *MEDICATION*, яке належить до ядра концепту *MEDICINE*, а субполе *SMTH WITH SUPERNATURAL POWERS* вербалізується лише в одному мікроконтексті. Результат дослідження зумовлений тематикою, сюжетом та прагматичними цілями автора.

У подальших дослідженнях буде проаналізовано особливості метафоричного осмислення концепту *MEDICINE* у романі Л. Елдріч “Love Medicine”.

Література:

1. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: учебник для вузов. Москва: Флинта: Наука, 2002. 384 с.
2. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. Москва: Языки русской культуры, 1999. 896 с.
3. Вежицкая А. Лексикография и концептуальный анализ. Москва: Языки русской культуры, 2001. 200 с.
4. Карасик В., Слышкин Г. Базовые характеристики концептов. Антология концептов. Волгоград: Парадигма, 2005. 243 с.
5. Карасик В. Языковые концепты как измерения культуры. Архангельск: Гнозис, 1997. 475 с.
6. Ковалюк М.В. Актуалізація концепту language в сучасному англійськомовному публіцистичному дискурсі: автореф. ... канд. філол. наук. Запоріжжя. 23 с.
7. Кубрякова Е.С., Демьянков В. и др. Концепт. Краткий словарь когнитивных терминов. Москва: Изд-во МГУ, 1996. С. 90-94.
8. Маслова В.А. Лингвокультурология. Москва: Академия, 2001. 208 с.
9. Плисак Д.В. Асоціативний потенціал англійських медичних термінів у художньому дискурсі: лінгвокогнітивний вимір. *Наукові записки. Серія: Філологічна*. Острог: Вид-во Націон. ун-ту «Острозька академія», 2012. Вип. 29. С. 167–170.

10. Плисак Д.В. Вербалізація медичного терміна в художньому дискурсі: співвідношення когнітивного і прагматичного параметрів (на матеріалі англійської мови). *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки.* № 23 (248). Луцьк: Волин. націон. ун-т ім. Л. Українки, 2012. С. 112–116.
 11. Попова З.Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. Москва: АСТ: Восток-Запад, 2010. 314 с.
 12. Сабадаш Д.В. Метафоричне осмислення медичних терміноконцептів у художній комунікації (на матеріалі англійської мови). *Наукові записки. Серія «Філологічна»: збірник наукових праць.* Острог: Вид-во Націон. ун-ту «Острозька академія», 2015. Вип. 56. С. 266–269.
 13. Сабадаш Д.В. Структура терміноконцепту *MEDICINE* у світлі лінгвокогнітивних досліджень. *Одеський лінгвістичний вісник.* №5. 2015. С. 129–133.
 14. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: [Підручник]. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
 15. Eldrich L. *Love Medicine (New and Expanded Version)*. N.Y.: Harper Perennial [Modern Classics], 2005. 394 p.
 16. Schwarz M. *Einführung in die kognitive Linguistik*. Tübingen. Basel: Francke, 1996. 238 S.
- Словники та довідкова література:**
17. Dorland's Medical Dictionary / Editor Douglas Anderson . 31 edition. Saunders, 2007. 220 p.
 18. Mondofacto: The On-line Medical Dictionary, 2008–2009 [Electronic resource]. Mode of access: <http://www.mondofacto.com/facts/dictionary?medicine>.
 19. The American Heritage Dictionary of the English Language [Electronic resource]. Fourth Edition copyright by Houghton Mifflin Company, 2000. Mode of access: <http://www.thefreedictionary.com/medicine>.
 20. The American Heritage Stedman's Medical Dictionary. Second Edition. Published by Houghton Mifflin Company, 2004. 944 p.
21. Thesaurus Based on WordNet 3.0 [Electronic resource]. Farlex clipart collection. Princeton University, Farlex Inc, 2003–2011. Mode of access: <http://www.thefreedictionary.com/medicine>.
 22. Webster's New World Dictionary. Second college Edition. U.S.: Hungry Minds Inc, 1980. 1692 p.
- Сабадаш Д. В., Кабаль Х. Ю. Особенности актуализации концепта *MEDICINE* в романе Луис Эдрич "Love Medicine"**
- Аннотация.** В статье проанализированы определения термина «концепт», сделанные различными учеными. На основе полевой структуры концепта исследовано субполя, которые актуализируют концепт *MEDICINE* в романе Л. Эдрич "Love Medicine". Проведен количественный анализ лексем-актуализаторов концепта *MEDICINE*, что позволило определить основные субполя, которые актуализируются в романе Л. Эдрич "Love Medicine".
- Ключевые слова:** концепт, полевая структура, субполе, микрополе, количественный анализ.
- Sabadash D., Kabal K. The specifics of actualization of the concept *MEDICINE* in the novel Louise Eldrich "Love Medicine"**
- Summary.** In the article were analyzed the definitions of the term "concept", made by various scholars. Based on the field structure of the concept, the subfields of the concept *MEDICINE* that are actualized in the novel L. Eldrich "Love Medicine" were investigated. A quantitative analysis of the lexemes, which verbalize the concept *MEDICINE* in the novel was performed. It provided the opportunity to identify the main subfields that were actualized in the novel L. Erdrich "Love Medicine".
- Key words:** concept, field structure, subfield, microfield, quantitative analysis.